

A polgári iskola egészséges szellemét bizonyítja az a tény is, hogy a polgári iskolai tanerők sokkal jobban kivették részüket a szociális tevékenységből, mint a középiskolák tanárai. Ahány emberbaráti intézmény volt, az mind számított a polgári iskolák támogatására, s e tekintetben reánk, magyarokra valószínűleg a cseh népi lelkiség, mint társadalmi értékmérő lehetett igazi hatással. A cseh iskolatípusok legkedveltebbje a polgári iskola volt, a cseh nép a polgári iskolák tanítóit igen nagyra becsülte, társadalmi szempontból talán a megérdemeltnél is nagyobb szintre emelte. Így történhetett meg, hogy pl. a brünni Vöröskereszt Egyesület elnöke egy polgári iskolai igazgató volt, alelnöke pedig egy tábornok vagy magasrangú állami tisztviselő, egyetemi tanár stb.

Magyar viszonylatokban ez a szellemiség, amelyet átmentettünk a volt csonkaországba, talán kissé káros is, vagy tömegében felrázó hatású. Ha nemzetközi nevelésben részesítettük volna a polgári iskola ifjúságát, a magyarság egyetemére nézve káros, és egy nemzedéken át jóvátehetetlen hibát követtünk volna el. Mi azonban *magyarnak*, nemzeti érzésűnek, igaznak és az élettől nem félő, meg nem alkuvó munkásnak neveltük a polgári iskola ifjúságát. Nem elveszett, hanem csiszolt *népi* értékeket mentettünk át régi hazánkba, talán éppen akkor, amikor erre a szellemiségre a legnagyobb szükség volt.

Amíg a volt csonkaországbeli polgári iskolai tanárság az utóbbi évek legnagyobb vívmányainak a polgári iskola „középfokú” jellegét tartja, s ennek a maga módján — valljuk be, jogosan — szíve szerint örül, addig mi a felvidéki polgári iskolával magasabbrendű, lassan kiépített népiskolát hoztunk vissza. Ha akad majd ütközőpont, bizonyára a szociális, egészen népi szellem lesz az oka.

Rövid képekben körülbelül ennyit tudtam elmondani a felvidéki polgári iskoláról. Valószínűleg volt bennem egy kis elfogultság, egy kis szubjektív meglátás is, mindenesetre azt szeretném, ha soraimat senki sem értené félre, s inkább őszintén, magyarhoz méltóan megmondaná ellenvéleményét.

Sági Farkas István.

A vakság a lelki élet kialakulásában

A fejlődési zavarok miatt nehezen nevelhető egyén lelki életének szemléletében sokkal határozottabb formában találkozunk hiányok, értékcsökkenések, vagy pedig egyoldalú értékelkedések eseteivel, mint az u. n. normális fejlődésű egyéneknél. Ezek az értékváltozások rendszerint a fejlődő életnek bizonyos szempontból összefüggő gyakorlati területeire vonatkoznak. Minél súlyosabb esettel állunk szemben, ez az érték-eltolódás annál könnyebben felismerhető. Ellenben a fejlődés magasabb foka felé haladva, az egyén lelki élete mindinkább többoldalúvá válik a külső hatások felfogásánál, termelői munka számára mindig finomabban különül, s így a kutató részére különösen az egyéni sajátosságok lesznek nehezebben megközelíthetők. Ezzel szemben igazolható az a

tény, hogy az u. n. normális zónának bizonyos meghatározott körén belől az egyén ismeretének szemlélete mindjobban az életkorhoz viszonyított értékegységgé alakul és ez a látszólagos értékegység a legegyszerűbb kérdések megoldásánál megkönnyíti a nevelői tevékenység egyetemes kialakulását. Ily egyetemes szemlélet mellett azonban már az egyéni sajátosságok figyelembevétele és a nevelés területén való érvényesülése szenved kárt.

A gyógyító-nevelés keretében található gyermekanyag fejlődésében ez az egységes szemléleti lehetőség megbomlik. A különböző okok miatt megzavart fejlődés, mindinkább sajátos jelleget, vagy pedig egyéni jellegzetességet alakít ki. Ez a tény megköveteli a nevelőtől is, hogy szemléletében az egyéniség megismerésére törekedjék.

A fejlődési zavaroknak legjellemzőbb és egyben legkönnyebben felismerhetőbb eseteivel a vakoknál és a siket-némáknál találkozunk. A lelki élet vizsgálatánál a látás hiányából eredő fejlődési zavarok határozottabb szemlélettel ismerhetők fel, mint a siketeknek a hallás hiányában eredők vizsgálati eseteiben, mert a vakok kiváló beszédképessége a vizsgálatot és a megfigyelést inkább lehetővé teszi. Tartalmi vonatkozásban a vakok lelki életének megismerését megkönnyíti az a tény is, hogy a nemlátó embernél elsősorban a külső világ tárgyi szemléletének hiányosságával találkozunk, a siketeknél ellenben a lelki életnek érzékfeletti tartalmai szenvednek károsodást. E károsodásuk megismerése a beszédképesség hiányossága mellett már nehezebben valósítható meg.

A fejlődés megismeréséhez a látás hiánya, mint fizikai fogyatékosság, önmagában még nem elégséges. A látás hiánya mellett a megvakulás ideje is nagy mértékben befolyásolja a lelki élet fejlettségét és fejlődésmenetét. Az oktatási szempontból kialakult u. n. diclakotikus gondolkodás csakis a fizikai látás hiányosságát veszi figyelembe, s a nemlátó embereket e fizikai hiányosság mértéke szerint csoportosítja. A nevelői értékű gondolkodás e kiinduló szemléletnél már a látás elvesztésének idejét is figyelembe veszi. Nem azt kutatja, hogy az illető egyén lát-e még valamit és hogy ez a látásmaradvány mily fokú, hanem a lelki élet vizsgálatánál az a kiinduló szempontja, hogy a látás valamikor részt vett-e a lelki élet fejlődésében, mennyi ideig vett részt, vagy pedig jelenleg milyen mértékben vehet még részt.

Ha a vakokat oktatási szempont szerint csoportosítjuk, igen helytelenül oly egyének is kerülnek egy csoportba, akik bár semmit sem tátnak, de lelkiéletük fejlődése között igen nagy különbségek állapíthatók meg. A nevelői értékű szemlélet szempontjából az első csoportba az 5 éves kor előtt megvakultak kerülnek, a második csoportba az öttől tizenöt évig megvakultak, majd pedig a harmadik csoportba azok, akik 15 éves koruk után veszítették el látásukat.

E három csoport lelki életének fejlődése között könnyen elhatárolhatunk különbségeket, sőt némely vonatkozásban szakadékokat találhatunk. Csak azok az egyének igazi vakok, akik látóképességüket az 5 éves kor előtt veszítették el, míg az 5—15 éves korig megvakult egyének a látó és vak ember lelki életének igen változatos keverékei. A 15

éves kor után megvakultak a lelki élet területén a legkevesebb kárt szenvednek a látó emberhez viszonyítva.

Lelki életünknek alapvető, minden tevékenységét és gondolkodást előkészítő készsége az a tartalom, amelynek segítségével a környezet képét magunkban kialakítjuk. E kép szemlélete nélkül nincs elképzelés, nincs munka, nem lehet célszerű cselekvés, értékes elhatározás és nem tudjuk az élet folyamán szükségessé váló véleményünket a dolgokról, emberekről és eseményekről helyes értékkel megalkotni.

A látás hiánya a szemléleti fejlődés lehetőségeit különösen azoknál az egyéneknél akadályozza, akik látásukat 5 éves kor előtt veszíteték el. A látás hiánya a szemlélet kialakulásában egyoldalúságot eredményez és a szemléleti kép értékét a látókéhoz viszonyítva mennyiségileg és minőségileg megváltoztatja.

A megismerő és felismerő szemlélet vizsgálata ad feleletet arra, hogy a külső világ képe mily mértékben és mily értékkel alakulhat ki a nemlátó ember lelkében. A megismerő és felismerő szemlélet kialakulása szempontjából az 5 éves kor előtt megvakult egyének a látókhoz viszonyítva igen eltérő fejlődést mutatnak. A látó egyén a körülötte levő dolgok szemléleti képét igen tág határok között egységes képben tudja egyszerre összefoglalni és csak azután bontja részleteire. A látónál a megismerő szemlélet szimultán, a felismeréshez szükséges meghatározó jegyek megállapítása elemező tevékenység eredménye. A vak egyénnél a szemléleti kép egységének kialakulása csak igen szűk határok között mozog és nem haladja meg egy kisebb fajta zsebóra nagyságát. A látás hiánya miatt a dolgok szemléletének kialakulását összetevően végezni és a képet kis részletekből kénytelen felépíteni. Így válik a vak egyén gondolkodása mind a megismerő, mind pedig az újra felismerő szemlélettel kapcsolatban összerakó menetűvé és életüknek a tárgyi valóságra vonatkozóan minden megnyilvánulásában ez a szintetikus irányú gondolkodás jellemzi őket.

Nemcsak a külső formák egységes képének kialakulásánál találunk ily nagy különbséget, szinte azt mondhatnók, hogy ellentétet a látó és nemlátó ember fejlődése között. A térszemlélet kialakulása is nagy mértékben különbözik náluk a látó egyének térszemléletétől. A nagyság, terület, távolság, magasság, s mélység értékeinek csak igen kis hányadát tudják a látókéhoz viszonyítottan egyszerre, szimultán elképzelni és csak szűk határok között tudják ezeket az értékeket fokozatosan, összerakva is felépíteni. A vakok lelki életének ez a leggyöngébb oldala.

A tanítás folyamán világosan megmutatják, hogy a térszemlélet, valamint a nagyság elképzelése mily szoros viszonyban vannak a látó-érzékszerv egyszerre, vagyis szimultán felfogó képességével. A látó is csak annak az értéknek a határáig tud a szemlélt dolgokról egységes, mozdulatlan képet kialakítani, amennyi terület látó érzékének segítségével egyszerre felfogható. Ellenben az érzékelés határain túl eső területek egységes képét mi látók sem tudjuk magunkban szimultán kialakítani. Pest vármegye nagyságáról és alakjáról eredeti értékű szimultán képet a látó egyén sem tud alkotni. A korán megvakult egyének életében az elképzelésnek ez a lehetősége igen szűk határok között mozog.

A látó egyén számára igen természetes az a kép, amit a nagy fa, nagy terem, egy palota szemléleténél nyernek, ellenben a nemlátó egyén számára e képeknek eredeti nagyságú szimultán elképzelése már áthidalhatatlan akadályokba ütközik.

A vak gyermek gyógyító-nevelésénél a szemléleti kép egységes alakja és nagysága alkotja tevékenységünk alapvető feladatát. Meg kell nyugodnunk azonban abban a tényben, hogy a megismerő és felismerő szemlélet fejlődését a megmaradt érzékelési lehetőség, minden nevelői tevékenység ellenére korlátok közé szorítja és csakis e szűkre szabott területen formálható ki a lelki élet számára a külső környezet szemlélete. E szűkre szabott határok között a megismerő szemlélet el tud jutni a környezetet meghatározó felismeréshez, az érzékelt dolgokat a vak egyén fel is tudja ismerni, azonban ezek a tények a vakok gondolkodásánál és munkálkodásában határozott sajátosságokat mutatnak.

A felületesen szemlélő egyén azt gondolhatná, hogy a vak gyermeket igen könnyű pl. nyelvekre tanítani, mert auditív életük kiváló fejlettséget mutat. E megállapítás magára az auditív nyelvre vonatkozólag helyt áll, azonban már sokkal nehezebb a kérdés megoldása a vizuális nyelv területén. Különösen azoknál a nyelveknél, ahol az írott nyelv nagyban eltér a kiejtéstől, igen nehéz a szóképeknek olyértékű a nyújtása, amelynek segítségével a helyes kiejtésű olvasás lehetővé válik. Ez a tény is szorosan összefügg az érzékelés összerakó menetével, illetőleg azzal a körülménnyel, hogy a vak egyén az olvasást nem szóképek segítségével végzi, hanem a szavakat kénytelen állandóan betűkből összerakni.

A megismerő és felismerő szemlélet mellett az alakító képesség fejlődésében találhatók nagy különbségek a látó és vak ember között. A különbségek legnagyobb mértékben az 5 éves kor előtt megvakult egyének csoportjánál mutathatók ki. Különösen azoknál a termelő munkáknál, ahol a tárgyak alakját maguknak kell kiformálniuk, igen nagy nehézségekkel küzdenek, minden igyekezetük ellenére sem tudják a forma egységét kialakítani. Ez az oka annak, hogy a vakokat igen nehezen, vagy gyakori esetben egyáltalán nem lehet kiképezni oly munkákra, ahol ily forma alakítását kell végezniük. Munkaképességüket a vakság oly területre szorítja, ahol a forma készen áll rendelkezésünkre, vagy pedig a végzendő munkánál ily alakító tevékenységet nem kell végezniük.

A látó gyermek az élet különböző helyzeteiben a nélkül, hogy erre különösképen gondolna, alkalmyszerűen egész sorozatát gyűjti össze az alkotó munka végzéséhez szükséges különböző munkamozdulatoknak és különböző alakú tárgyakkal. Amikor aztán neki is alakító munkát kell végeznie, már rendelkezésre áll a munkamozgás és a kialakítandó forma egész sorozata. A vak gyermek életéből a fejlődési lehetőségeknek ez az alkalmyszerűsége hiányzik és csakis rendszeres nevelés mellett szerezhetik meg e fontos lelki tartalmakat. Amikor a látó gyermek szakképzése pl. az ipari műhelyekben megkezdődik, az alakító foglalkozás szempontjából kész tartalmak állnak nagyobbbrészt rendelkezésükre. A vakoknál ellenben az alakító munkához szükséges tartalmakat előbb ki

kell fejleszteni. Az iparoktatást a vakok képzésénél meg kell előznie az érzékeltető munkagyakorlatoknak, amely gyakorlatok során nem az a lényeges kíváncsi, hogy dolgozni tudjanak, hanem elsősorban arra kell törekedniük, hogy a megtanulandó munkáról, mint mozgássorozatról, a készítendő tárgyról pedig, mint alapváltozatokról lelki tartalmakat gyűjthessenek.

Abból a tényből, hogy a vakok lelki életében az egyszerre való elképzelés lehetősége igen szűk területen mozog, azt a fontos következtetést kell levonnunk, hogy a termelő munka keretében a forma kialakításánál ők csak részletmunka végzésére vállalkozhatnak, míg ellenben a tárgyak formáinak egységét minden esetre látó egyénnek kell megadnia. Ezért indokolt, hogy a vakokat az ipari munka területén látó egyénnel együttesen foglalkoztassuk.

A megismerő és felismerő szemlélet, valamint a különböző formákat alakító készség fejlődése a vakok lelki életének az a területe, ahol a látás hiánya miatt a legsúlyosabb kárt szenvednek. Ezzel szemben a megismerő és felismerő szemlélet, valamint az alakító készség az auditív élet területén a látókéhoz viszonyítottan erősen kimagasló fejlődési értéket mutat.

Az emberi beszédnek a különböző hangulati tartalmakat kifejező változásait a nem látó emberek utolérhetetlen finomsággal fogják fel és értelmezik. Beszédjünkben az auditív elemek tökéletes érvényesülésével találkozunk. A lelki tartalmakat kísérő érzelmek kifejezőmozgásai előttük ismeretlen kifejezési formák, azonban a beszéd hangváltozásainak jelentőségeit sokkal biztosabban és finomabb változatokkal kapcsolatban is felismerik, mint a hasonló műveltségű látó emberek.

Az auditív tartalmú fejlődés legkiválóbb példáját a nemlátó emberek az ének- és zeneművészet területén mutatják. Nem kívánok azokkal a kiváló művésztehetségekkel foglalkozni, akik vakságuk mellett a zeneművészet körében nagy hírt szereztek nevüknek, mert az ily kivételes esetek az auditív fejlettség egyetemességét még nem bizonyítják. Az a tény azonban, amit a vakokkal végzett hallásvizsgálatok adatai igazolnak, s a vakok énekkari művészete oly kiválóan bizonyít, már döntő tényező a mellett, hogy a vakok auditív irányú és tartalmú fejlődése a látókéhoz viszonyítva lényeges értéktöbbletet, egyoldalú értékelkedést mutat.

A hallásvizsgálatok határozottan igazolják, hogy a vak egyén fizikai hallása általában véve semmivel sem jobb, mint a látóé. A vakok között is található a hallóképességnek különböző értéke, ép oly arányban, mint a látóknál.

Egyenlő fizikai adottságok mellett mégis erősen a vakok javára billen a művészi értékelés mérlege. Az énekkari művészet területén a vakok közül oly egyének is tevékenykednek kiválóan, akik a fizikai hallás vizsgálatnál semmivel sem mulják felül a látókat. Már az a tény is bizonyító erejű, hogy 200 vak egyén közül a felével a legmagasabb énekkari eredményt tudta a Vakokat Gyámoló Országos Egyesület Homeros-Énekkara elérni. Ez csak azzal magyarázható, hogy a vakok

eseteiben ugyanoly fizikai adottság mellett az auditív lelki tartalom egyoldalúan és kimagaslóan fejlett. Ez az egyoldalúan kifejtett lelki tartalom képesíti őket arra, hogy közepes értékű fizikai hallás mellett a legmagasabb értékű énekkari művet is megtanulhassák és művészi módon előadhassák. Bámulatos az a biztonság, amikor nehéz énekkari műveket a 80 tagú énekkar karmesteri segítség nélkül is elő tudja adni. Megállapíthatjuk, hogy az auditív élet területén a szemléletnek ezt a határozottságát csakis a fejlődésnek ily egyoldalúsága mellett lehet ennyire művelni. A vizuális tartalom szemléleti hiányosságát a nemlátó ember életében az auditív szemlélet képének egységes kialakulása pótolja. A zene- és énekművek épp oly egységes önálló képben élnek lelkükben, mint a látó egyénnél a vizuális képek.

Az auditív lelki tartalom egyoldalú fejlettségét igazolják azok az esetek is, amikor a beszédből hangszínezet, erősség, dinamikai változások segítségével az egyén életkorára, jellemére, a különböző tárgyak nagyságára, a távolságok értékére következtetnek. Lelki életüknek ez az egyoldalú fejlettsége különösen a gyakorlati munka területén használható fel. Minden oly foglalkozás, ahol az egyén auditív képességei érvényesülhetnek, a vakok számára kiválóan alkalmas.

A vakok nevelőit állandóan foglalkoztatja az a kérdés, hogy a látás hiányából eredő értékcsökkenéseket mi módon lehetne a lelki élet területén pótolni.

A környezet egységes képének kialakulását oly módon kíséreljük megvalósítani, hogy azokról a tárgyokról, vagy területekről, amelyeknek nagysága túlhaladja a vak egyén szimultán elképzelő képességét, kicsinyített modelleket készítünk a legkedvezőbb nagyságban és a kicsinyített szemléleti képhez adjuk azt az értékelést, amely az adott esetben a szemléleti kép eredeti nagyságának megfelel.

A vakok lelki életét tárgyaló irodalmat legtöbbet foglalkoztatja az a kérdés, hogyan lehetne analógiák segítségével a külső szemlélet szempontjából oly lényeges tényezőről, a színekről képzetet nyújtani. E célból a különböző színezetű hangokat, ízeket, tapintási érzeteket és szagokat kívánták a színek képének kialakításánál értékesíteni. Történetek oly kísérletek is, amikor a különböző összhangok analógiájára a színösszetételek képét szerették volna kialakítani.

A mi gyógyító-nevelői felfogásunk e törekvéseket teljesen elhibáztottnak minősíti, mert oly egyének számára, akik színeket sohasem láttak, a trombita hangja sohasem lehet piros, a fuvola hangja nem lehet kék, a nagybőgő hangja nem lehet barna színnel közös tartalom. Azok az egyének, akik az analógiák segítségével kívánnak a színekről lelki tartalmakat adni, nem gondolnak arra, hogy az analógia esetében csak hang és a szín által kiváltott érzés a közös és semmi körülmények között nem lehet képzettartalom kialakulásáról beszélni.

A látás hiánya nemcsak az auditív élet területén vált ki magasabb fejlettségű értéket. A vizuális tartalom hiányossága mellett az érzékfeletti területen való gondolkodás is erőteljesebbé válik. Az érzékfeletti világ a korán megvakult ember életének igazi, természetszerű

térülete. Ezért ragadja meg a vakok nagy többségét a vallásos élet tartalma és e tartalom természetszerű kialakulása teszi kötelességünkkel a vallásos irányú és érzékfeletti gondolkodás kiművelését. A látható környezet képe és az érzékfeletti lelki tartalom az a két tényező, amelyből a társadalmi élet, valamint alkotó készség szempontjából legfontosabb érzékünk, az esztétikai érzék kialakul.

Azok az értékelések, amelyekkel külső magatartásunkat, ruházódásunkat, beszédünket és környezetünket alakítjuk, vagy róluk véleményt alkotunk, e két tényező találkozásának igen eltérő értékei. A vakok lelki életében csakis az auditív tartalmaknál találkozunk e kettősség normális fejlődésével. Oly esetben, amikor az esztétikai érzék vizuális tényezőkre vonatkozik, ily fejlődésről csak igen óvatosan szólhatunk. A formák összhangja és az egységes formai kép nélkül e területen az esztétikai érzék fejlesztéséről csak igen korlátozottan beszélhetünk. Ily esetekben az esztétikai értéktételek tervszerű gyakorlása veheti csak át a hiányzó lelki tartalom szerepét. Az esztétikai értéktételekkel kapcsolatban a vak egyének is megtanulhatják a magatartás, ruházódás és a környezet helyes értékeit, azonban a szép értéke, vagy értékfokozata sohasem válik lelküknek alkotásra indító tartalmává.

Kivételek ez alól a 15 éves kor után megvakult egyének, akiknél már látó korukban kialakult az a lelki tartalom, mely esztétikai értékű elképzelésekre és ítéletalkotásokra alkalmassá teszi őket. Hogy azonban a látás mily nagy mértékben uralkodó tényező az esztétikai érzék kialakulásánál, éppen a később megvakultak esetei igazolják leginkább. Velük kapcsolatosan határozottan megállapítható, hogy a vakság beálltának időpontjától e téren már nem fejlődnek önmaguktól, a környezet értékelésében konzervatívok maradnak és oly esetben, amikor pl. a divatról, vagy pedig a külső környezet formáiról véleményt kell mondaniuk, akkor e konzervativizmusuk azokra a formaértékekre támaszkodik, amelyeket a megvakulás időpontjában tartottak értékesebbeknek.

A korán megvakult egyének nehezen pótolható károkat szenvednek a társadalmi fejlődés területén is. Amíg a későbbi korban megvakultak különös érdeklődéssel keresik fel a látók társaságát, addig a korán megvakult egyén nehezen illeszkedik a látó emberek közösségébe, de különös szeretettel alakítja ki a saját jellegzetes közösségét. E tény oka a lelki tartalom különbségeiben kereshető és található meg. Amíg a később megvakult egyén saját látó életét egészíti ki a látókkal való érintkezésben, addig a korán megvakult ember a látók társaságában sokszor kénytelen tapasztalni ismereteinek, lelki tartalmának és képességeinek, nem különben egyéniségeinek eltérőseit.

A vakok életének megismerése útján tudhatjuk meg, hogy a látás szervének a lelki élet kialakulásának szempontjából mi az értéke. A látás kapcsolja össze a társaságot egésszé és a közös lelki tartalom adja meg a társadalmi élet számára a legértékesebb összetartozó erőt. A nemlátó emberek csak akkor érezhetik magukat igazán társaságban, ha hallják egymás hangját. Ezért a társaságban élő vakok természetesen hangosabbak, mint a látók. Náluk a hang az a természetszerű

kapcsolat, ami a látóknál az egyékapcsoló látás.

Talán ez a vázlatos ismertetés is igazolja már a gyógyító-nevelői irányzat szükségességét. A gyógyító-nevelés az egyoldalú oktatás irányzattal szemben a látó ember fejlődés menetét, testi és lelki értékeit törekszik megvalósítani. A gyógyító-nevelői irányzat nem a vakok világát törekszik a maga különleges sajátosságaival kialakítani, hanem a látásától megfosztott embert a látó egyénekhez hasonló értékűvé igyekszik fejleszteni.

A vakok fejlődésére vonatkozó kutató munka nálunk még ma sincs rendszeresítetten megszervezve. Ezzel csak most foglalkozunk. Azonban minden reményünk megvan ahhoz, hogy már a közel jövőben a vakokkal kapcsolatban is elvégezhetjük azokat a vizsgálatokat, amelyeket a Budapesti Pedagógiai Szeminárium pszichológiai laboratórium a látó, valamint csökkent értelmi képességű egyéneknél oly kiváló eredménnyel végzett.

Dr. Tóth Zoltán.

Az iskolaorvos a nevelés szolgálatában

A korszerű egészségügyi reformok, betegségmegelőző törekvések között a tanulóifjúság egészségügyi gondozása nem újkeletű elgondolás.

Az 1876. XIV. alaptörvény életbelépése előtt már két évvel, 1874-ben hangoztatta a nagynevű Fodor József, akkori budapesti egyetem közegészségtan tanára, hogy a tanulók egyénenként való rendszeres orvosi felülvizsgálata: emberi, társadalmi és nemzeti szempontokból, a nevelésnek is egyik lényeges és figyelemreméltó kötelessége.

A világháborút megelőző évtizedekben az iskolaorvosi munka iránt érdeklődő orvosok tevékenysége sok haladást mutat ugyan, de egészben véve távolról sem valósította meg a Fodor József-féle eredeti elgondolást.

Az iskola fokozott értelemi-erkölcsi nevelési célkitűzései a nevelendő gyermeket egész élettani egységében fokozottabb megpróbáltatásoknak teszik ki. Ezért kötelessége a tanulónak, mint élettani egységnek az ép-ségére fokozottabban ügyelni.

A nevelői munkásság folyamatosságának alapfeltétele, hogy a tanuló természetes fejlődését megzavaró momentumok idejekorán felismer-teszenek és elháríttassanak. Erre való az időnkénti alkati és kondicionális orvosi vizsgálat.

Budapesten a községi iskolák cca 90.000 tanulója között (6 éves-től 11-ig) pl. nincsen egyetlen egy pusztuló fog sem, amelyik orvosi szem előtt, vagy kezelés alatt ne állana. Ennek jelentősége nemcsak abban van, hogy a tanulók emésztőszervi működése az egész fejlődő élettani egységnek tökéletesen szolgálatában áll és nemcsak azt jelenti, hogy fogbetegségek és következményes szövődmények (tályog, vérmérgezés, szívburok-, vese- és ízületi gyulladás stb.) miatt iskolai mulasztás nin-